

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1810_139A-txr-shoot-idm68.pdf (tilgået 17. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oversigt over manuskripter, tryk og oversættelse

Manuskripter

Der er ikke bevaret manuskripter til værket.

Tryk

Nummer i *Bibliografien* : 139A.

Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus? udkom i København på den velrenommerede boghandler Johann Heinrich Schuboths forlag.

Den 14. maj 1810 oplyste *Kiøbenhavns kongelig alene privilegerede Adresse-Contoirs Efterretninger* (Adresseavisen): "Fra Pressen er udkommen: *Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Huus?* Dimisprædiken af N.F.S. Grundtvig*, Candidat i Theologien (1 et halv Ark). Den sælges for 16 β.*dvs. skilling hos J. H. Schubothe, Hofboghandler, paa Børsen No. 5."

Titelbladet oplyser, at bogen er tryk hos C. Dahlén i København. Firmaet tilhørte siden marts 1810 dennes efterfølger, Peder David Kiøpping.

Ifølge biskop Friedrich Münter skal der i 1810 være udkommet tre oplag af dimisprædikenen umiddelbart efter hinanden. Imidlertid eksisterer der, såvidt vides, ikke eksemplarer med særskilte oplagsbetegnelser. Formentlig har det blot drejet sig om øjeblikkelige nytryk af samme bog for at tilfredsstille den store, uventede efterspørgsel (*Bibliografien* bind 1, s. 51).

Efter udgivelsen i 1810 blev prædikenen ikke genoptrykt som selvstændigt værk.

Tilegnelsesdigtet blev optrykt i *Kvædinger eller Smaakvad* (1815), s. 154-156, under titlen "Til Præsten Johan Grundtvig, min 76aarige Fader".

Prædiken med både tilegnelsesdigt og fortale blev desuden optrykt som indledning til *Bibelske Prædikener efter Tidens Tarv og Leilighed* (1816), s. XI-XXX. I fortalen skriver Grundtvig om sine bevæggrunde for at lade dimisprædikenen optrykke: "[...] deels er den nu engang et mærkeligt Actstykke, ikke blot i min, men i Tidens Historie, og deels er den i alle Maader en *Fortale* til mine Prædikener, som altsaa *foran* dem har sin rette Plads" (*Bibelske Prædikener*, s. IX). Læs mere herom i indledningen, afsnittet "Grundtvigs egen senere vurdering af Dimisprædikenen".

Oversættelse

I 1811 blev dimisprædikenen oversat til tysk af Thomas H. Jensen, dansk præst i Flensburg. Den fik titlen *Warum ist des Herrn Wort aus dessen Hause verschwunden? Eine Probe-Predigt* (*Bibliografien* nr. 139B). Prædikenen udkom i Nürnberg hos boghandler Johann Philipp Raw, som også var de tyske pietisters forlægger (Nielsen 1889, s. 113).

Bibliografisk beskrivelse

Formler

Format: 8o.

Kollationsformel: A 8 B4.

Signaturformel: \$2 signeret.

Pagineringsformel: 12 blade, pagineret 1-9, 10-24 [= 24].

Bogens format er oktav. Den er trykt på halvandet ark: et komplet usigneret helark og et signeret halvark. Arkene er foldet til 12 oktavblade, 24 sider i alt.

Der er stum paginering af s. 1-9, mens de resterende sider er pagineret med arabertal. Der er arksignaturer på s. 17 og 19 (B og B2).

Det er ikke lykkedes at finde et ubeskåret eksemplar.

De beskårne blade måler ca. 100 × 166 mm.

Brødtekstens klumme måler ca. 73 × 133 mm.

Der anvendes ikke kustoder.

Indholdsoversigt

[1] *titelblad*. [2] *blank*. [3-4] *tilegnelsesdigt*. [5-8] *Fortale*. [9]-24 *prædiken*.

Typografi

Skriftnit

Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus? er trykt med forskellige gotiske skriftnit. Titelbladet og tilegnelsesdigtet er trykt med fraktur, fortalen med schwabacher (overskriften dog med fraktur) og selve prædikenen med fraktur.

På titelbladet findes et motto (Rom 1,16) på græsk. Grundtvig har gengivet den græske tekst med anvendelse af ligaturerne ζ (stigma) og θ , hvilket var konvention frem til ca. 1850. I GV's gengivelse af teksten opløses disse til hhv. $\sigma\tau$ (st) og $\theta\upsilon$ (ou).

Skriftgrader og -arter

Den største variation m.h.t. skriftgrader (og typografiske virkemidler i det hele taget) findes på titelbladet. "Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?" står med den største skriftgrad, herefter følger undertitlen, "Dimisprædiken", i mindre grad. Forfatterangivelsen, "Nik. Fred. Sev. Grundtvig", er sat i samme skriftgrad som brødteksten (selv prædikenen). Den omkranses af teksten "af" og "Kandidat i Theologien.", som er sat en grad mindre end brødteksten ligesom angivelsen af trykkested og -år samt trykker.

Tilegnelsesdigtet er sat én grad mindre end prædikenen og med meget lille skydning.

Fortalen er også sat mindre end prædikenen, men med større skydning end digtet.

Øvrige fremhævelsesmidler

Grundtekstens primære fremhævelsesmiddel er spatiering (anvendt første gang på titelbladet i undertitlen

“Dimisprædiken”).

Værkets tre hovedafsnit – digt, fortale og prædiken – indledes alle med en uncial i halvfed fraktur.

Skillestreger

Der anvendes 5 slags skillestreger, som alle er centrerede:

- En mellemlang, tynd bølgestreg (på titelbladet)
- En lang prydstreg opbygget af små røskener (på titelbladet og forud for prædikenen s. [9])
- En lang, tyk streg med bølge indeni (forud for tilegnelsesdigtet s. [3])
- En kort, tynd skillestreg (efter 2. strofe i tilegnelsesdigtet s. [3])
- En kort prydstreg med et par røskener midt i (én type efter fortalen s. [8] og en anden efter prædikenen s. 24)

Papirkvalitet

Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus? udkom både på trykpapir og på det finere skrivepapir. Denne kvalitetsforskel er typisk for tiden og findes i andre førsteudgaver af Grundtvigs værker (Johansen 1951, s. 73). Trykpapiret er billigt, håndgjort papir, som er træholdigt og tyndt, med kædelinjer men uden vandmærke (fundet i eksemplar 2 fra Grundtvig Biblioteket, se afsnit 3.2). Skrivepapiret er håndgjort papir af en finere kvalitet med et vandmærke bestående af et hovedmærke, der forestiller en krone over skjold med posthorn og et bimærke med navnet “Van der Ley” (fundet i eksemplar 1 fra Grundtvig Biblioteket, se afsnit 3.1). Begge papirtyper er ribbet og har kædelinjer.

Omslag

Af originale omslag er set:

- Rødbunt papiromslag uden tryk (Grundtvig Bibliotekets eksemplar 1, se afsnit 3.1)
- Blågrønt papiromslag uden tryk (eksemplar fra Teologisk Fakultets Bibliotek, Københavns Universitet, katalogsignatur V j 5 i)

De kollationerede eksemplarer

Tre eksemplarer er blevet kollationeret og beskrives nedenfor.

Grundtvig Bibliotekets eksemplar 2 er valgt som tekstgrundlag. Det er også dette eksemplar, der har afgivet faksimiler til udgaven.

Eksemplar 1 fra Grundtvig Biblioteket, katalognr. 3.2

Dette eksemplar er beskåret og indbundet i rødbunt papir, hvor kun ydersiden er farvet. Omslaget er meget slidt.

Eksemplaret har tilhørt Grundtvigs bror, Otto Grundtvig. På titelbladet findes en dedikation, skrevet med latinske bogstaver i blæk: “Til min elskede Brüder O. Grundtvig / af / Forfatteren”.

På titelbladets versoside findes det senere ejerstempel “K[irkeligt] S[amfund af] 1898”.

Eksemplaret er trykt på skrivepapir. Papiret bærer vandmærke bestående af et hovedmærke, der forestiller en krone over skjold med posthorn og et bimerke med navnet "Van der Ley".

En side måler 100 × 174 mm.

Eksemplaret har mange fugtskjolder.

Eksemplar 2 fra Grundtvig Biblioteket, katalognr. 3.2

Dette eksemplar er beskåret og indbundet i et halvlærredsbind med marmoreret overtrækspapir i mørke nuancer. Ryg og hjørner af sort lærred. På forpermen er nedfældet en titeletiket med guldtryk: "GRUNDTVIG / Hvi er Herrens Ord / forsvundet af hans Hus? / 1810."

Bindet har først tilhørt forlagsboghandler Karl Schønberg, hvis signatur er at finde i øverste højre hjørne på det løse forsatsblad, "flyvebladet". Siden er det blevet stemplet "B.[ogsamlingen] G.[rundtvigs] H.[us]" (på titelbladet) og "K[irkeligt] S[amfund af] 1898" (titelbladets versoside).

Eksemplaret er trykt på billigt, håndgjort papir.

En side måler ca. 101 × 166 mm.

Eksemplar fra Det Kongelige Bibliotek, katalognr. Q, 3860

Dette eksemplar er beskåret og indbundet i lysebrunt, tyndt karton.

På omslaget er der i øverste venstre hjørne skrevet med blæk: "Grundtvig. / Dimisprædiken. / 1810." Nedenunder findes katalognummeret, skrevet med blyant: "Q, 3860". På indersiden af omslaget findes katalognummeret igen samt formatbetegnelsen "8" og ejerstemplet "BIBLIOTECHA / REGIA / HAFNIENSIS".

På titelbladet findes ejersignaturen "B.[ibliotheca]U.[niversitatis]H.[afniensis]" skrevet med blæk. Her findes også en tidligere ejersignatur: "C.G. Thorm [?]/ Studios. theol. / 18/7 30". Desuden er der skrevet forskelligt med blæk, som er overstreget.

Eksemplaret er trykt på billigt, håndgjort papir, som med tiden er blevet brunpletet.

En side måler 101 × 168 mm.

Intern varians

Ved den interne kollation er der ikke fundet afgørende varians. På s. 22, l. 19 er ordet 'til' stærkt læderet i eksemplaret fra Det Kongelige Bibliotek.

I alle tre eksemplarer er følgende bogstaver desuden læderede:

- S. [3], l. 13: bogstavet 'g' i 'sig'
- S. [4], l. 17: bogstavet 'l' i 'stille'
- S. [4], l. 18: bogstavet 'y' i 'forkynde'
- S. 19, l. 7: bogstavet 'p' i 'op'

Tekstkritik

Følgende eksterne kilde er brugt i forbindelse med tekstrettelserne:

- *Novum Testamentum Graece* (1775-1777) udg. af J.J. Griesbach. Halle.

Anvendt litteratur

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954)
- *Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adresse-Contoirs Efterretninger* (1810) nr. 112, Mandagen d. 14 Mai, s. [4]
- Grundtvig, N.F.S. (1811) *Warum ist des Herrn Wort aus dessen Hause verschwunden? Eine Probe-Predigt*, overs. af Thomas H. Jensen. Nürnberg
- Ilsøe, Harald (1992) *Bogtrykkerne i København og deres virksomhed ca. 1600-1810. En biobibliografisk håndbog med bidrag til bogproduktionens historie*. København
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter*, bind 1-4, bind 1. København
- Johansen, Steen (1951) "Om Grundtvig-Udgaver" i *Grundtvig-Studier* 1951, s. 69-91. København
- Münter, Friedrich (1901-1903) "[Erklæring til Kancelliet om Grundtvigs Dimisprædiken]" udg. af Frederik Nielsen i *Kirkehistoriske Samlinger*, 5. række, bind 1, s. 307-311. København
- Nielsen, Frederik (1811) *N.F.S. Grundtvigs religiøse Udvikling. Et Mindeskrift*. København